

LIETUVOS RESPUBLIKOS AUTORIŲ TEISIŲ IR GRETUTINIŲ TEISIŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1185 20, 20¹, 65, 78 STRAIPSNIŲ, 1 IR 2 PRIEDŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo Nr. VIII-1185 20, 20¹, 65, 78 straipsnių, 1 ir 2 priedų pakeitimo įstatymo projektas (toliau – Įstatymo projektas) parengtas siekiant sudaryti teisinę sąlygą taikyti autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemones, kurios užkirstų kelią neteisėtam autorių teise saugomo turinio atgaminimui ir viešam paskelbimui internete.

Įstatymo pakeitimų poreikis indikuotas Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto 2017 m. gegužės 15 d. surengtoje diskusijoje „Interneto operatoriai ir kūrėjų atstovai vieningame paieškų kelyje“, įvertinus nevyriausybinių organizacijų (Lietuvos antipiratinės veiklos asociacijos, Lietuvos kabelinės televizijos asociacijos, Lietuvos gretutinių teisių asociacijos ir Intelektinės nuosavybės apsaugos centro) pateiktus siūlymus tobulinti autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos priemonių skaitmeninėje aplinkoje reglamentavimą, numatyti naujas teisių gynimo priemones, kurios padėtų spręsti problemas, susijusias su galimybėmis blokuoti neteisėtą kūrinių viešą prieigą internete.

Kultūros ministerija, rengdama Įstatymo projektą, taip pat įvertino Tarptautinės autorių ir kompozitorių organizacijų konfederacijos CISAC rezoliuciją, pateiktą raštu Lietuvos Respublikos Vyriausybei (2017 m. rugsėjo 25 d. Nr. G-10362), kurioje atkreipiamas dėmesys, kad galiojančio Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo (toliau – Įstatymas) 20 straipsnio „Kūrinių atgaminimas asmeniniais tikslais“ nuostatos neužtikrina visiems asmeniniam naudojimui atgaminamų kūrinių autoriams teisės gauti kompensacinį atlyginimą už kūrinių kopijavimą. Šio straipsnio nuostatos turi būti suderintos su 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo, OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 17 skyrius, 1 tomas, p. 230 (toliau – Direktyva 2001/29/EB) 5 straipsnio 2 dalies (b) punkto nuostatomis, kurios teisę į teisingą kompensacinį atlyginimą numato visų atgaminamų kūrinių autoriams.

Kita svarbi priežastis, paskatinusi Įstatymo projekto rengimą – poreikis keisti Įstatymo 20¹ straipsnio „Kūrinių atgaminimas asmeniniais tikslais reprografijos būdu“ nuostatas, siekiant užtikrinti Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 2 dalies (a) punkto nuostatų, numatančių teisių turėtojams teisingą kompensaciją kūrinių atgaminant asmeniniais tikslais reprografijos būdu, tinkamą įgyvendinimą.

Atsižvelgiant į pirmiau įvardytas priežastis, Įstatymo projektu siekiama šių tikslų:

1) sudaryti teisinę sąlygą taikyti autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemones, kurios užkirstų kelią neteisėtam autorių teise saugomo turinio atgaminimui ir viešam paskelbimui internete;

2) nustatyti efektyvesnį kompensacinio atlyginimo už kūrinių ir gretutinių teisių objektų atgaminimą (kopijavimą) asmeniniais tikslais ir kūrinių atgaminimą reprografijos būdu, dalies paskirstymą ir panaudojimą užtikrinant iki šiol Įstatyme nenumatytų kitų autorių ir gretutinių teisių turėtojų teisę į teisingą kompensaciją, numatytą Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 2 dalies (a) ir (b) punktuose, detalizuojant laikmenas, kuriose šie kūriniai ir gretutinių teisių objektai atgaminami.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto rengimo poreikis aptartas Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto 2017 m. birželio 28 d. posėdyje (posėdžio protokolas Nr. 121-P-31).

Įstatymo projektą parengė Kultūros ministerija, bendradarbiaudama su Įstatymo projekto rengimo konsultacine darbo grupe, kurioje dalyvavo Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos, Lietuvos banko, Lietuvos radijo ir televizijos komisijos atstovai ir nevyriausybinių organizacijų – Lietuvos kabelinės televizijos asociacijos (toliau – ir LKTA), Asociacijos LATGA, Lietuvos gretutinių teisių

asociacijos AGATA, Audiovizualinių kūrinių autorių teisių asociacijos AVAKA, Lietuvos antipiratinės veiklos asociacijos LANVA ir Intelektinės nuosavybės apsaugos centro INAC atstovai.

Tiesioginiai Įstatymo projekto rengėjai – Kultūros ministerijos Visuomenės informavimo ir autorių teisių politikos skyriaus vedėjas Deividas Velkas (el. p. deividas.velkas@lrkm.lt, tel. +370 608 45993) ir šio skyriaus patarėja Gabrielė Vorobjovienė (el. p. gabriele.vorobjoviene@lrkm.lt, tel. +370 608 45955).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai

Įstatymo 20 straipsnio 4 dalies redakcijoje numatyta, kad kompensacinį atlyginimą už kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais turi teisę gauti autoriai, atlikėjai, fonogramų ir audiovizualinių kūrinių gamintojai už audiovizualinių kūrinių ir fonogramose įrašytų kūrinių atgaminimą. Toks teisinis reglamentavimas iš dalies apriboja kitų kūrybinių sričių autorių (vizualaus meno, literatūros kūrinių autorių) teises gauti kompensacinį atlyginimą už kūrinių atgaminimą (kopijavimą) asmeniniais tikslais. Teisės doktrinoje, aiškinant Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 2 dalies (b) punkto nuostatas, pabrėžiama, kad šios nuostatos susijusios su autorių išimtinės atgaminimo teisės apribojimu. Kūrinio atgaminimo teisę Direktyvos 2001/29/EB 2 straipsnio nuostatos numato visiems autoriams į jų kūrinius (nepaisant kūrinio pobūdžio ir jo išraiškos formos). Direktyvos 2001/29/EB aiškinimui svarbi ir jos 35 konstatuojamoji dalis, kurioje nurodoma, kad taikant kūrinių atgaminimo teisės apribojimus, teisių turėtojai turėtų gauti teisingą atlyginimą, kuriuo jiems būtų deramai kompensuota už naudojimąsi jų saugomais kūriniais ar gretutinių teisių objektais.

Kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais reprografijos būdu reglamentuoja Įstatymo 20¹ straipsnio nuostatos. Reprografijos įrenginiai, už kuriuos mokamas kompensacinis atlyginimas, ir kompensacinio atlyginimo už reprografijos įrenginius tarifai numatyti Įstatymo 2 priedo I dalyje. Į šiame priede numatytą reprografijos įrenginių, nuo kurių pardavimo kainos skaičiuojamas kompensacinis atlyginimas, sąrašą įtraukti tik kopijuokliai. Patirtis rodo, kad praktiškai atgaminimui reprografijos būdu naudojami ne tik šie reprografijos įrenginiai. Atgaminant literatūros, mokslo ir meno kūrinius, viešai prieinamus interneto tinkle, naudojami spausdintuvai ir skaneriai, tačiau kompensacinis atlyginimas nuo šių reprografijos įrenginių neskačiuojamas. Iš Ataskaitos apie surinktą ir paskirstytą kompensacinį atlyginimą už kūrinių atgaminimą reprografijos būdu 2016 metais matyti, kad vidutinis autoriui išmokamas atlyginimas sudaro tik 2,5 eurų sumą. Toks teisinis reguliavimas sąlygoja, kad už reprografijos įrenginius surenkamas kompensacinis atlyginimas neužtikrina teisių turėtojams (autoriams ir leidėjams) teisingos kompensacijos ir Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 2 dalies (a) punkte numatyto reikalavimo apribojimus autorių išimtinę teisę atgaminti kūrinį taikyti tik su sąlyga, kad teisių turėtojai gautų teisingą kompensaciją. Direktyvos 2001/29/EB 39 konstatuojamojoje dalyje pabrėžiama, kad taikant autorių teisių išimtis ir apribojimus asmeninio kopijavimo tikslais, būtina deramai atsižvelgti į naujus technologijos ir ekonomikos reiškinius, ypač reglamentuojant skaitmeninį kopijavimą asmeniniais tikslais.

Galiojančio Įstatymo 20 straipsnio 9 dalyje ir 20¹ straipsnio 9 dalyje numatyta, kad 25 procentai surinkto kompensacinio atlyginimo skiriama kūrybinės veiklos programoms ir autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos programoms.

Įstatymo 78 straipsnio „Teisė reikalauti taikyti tarpininkui draudimus“ nuostatos suteikia teisių turėtojams galimybę kreiptis į teismą ir prašyti taikyti draudimus tarpininkams, kurių informacinės visuomenės paslaugomis tretieji asmenys naudojasi pažeisdami autorių ar gretutines teises. Šio straipsnio nuostatos priimtos įgyvendinant Direktyvos 2001/29/EB 8 straipsnio 3 dalies nuostatas ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo, OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 17 skyrius, I tomas, p. 0045-0086 (toliau – Direktyva 2004/48/EB) 11 straipsnio nuostatas. Įstatymo 78 straipsnis nustato informacinės visuomenės paslaugų teikėjų (tarpininkų) specialiąją atsakomybę. Šis teisių gynimo būdas sudaro sąlygas teismui pagal teisių turėtojų reikalavimą priimti sprendimą, kuriame gali būti nustatytas tarpininkui bet kuris iš šių įpareigojimų:

- nutraukti paslaugų teikimą tretiesiems asmenims, kurie tokiomis paslaugomis naudojami pažeisdami autorių teises ar gretutines teises;
- sustabdyti teises pažeidžiančios informacijos pateikimą tarpininko tinkluose ir (ar) tokios informacijos perdavimą;
- panaikinti teises pažeidžiančią informaciją arba prieigą prie šios informacijos, jeigu tarpininkas techniškai tai gali atlikti.

Nagrinėjant teisių gynimo būdų taikymą autorių teisių pažeidimams internete, šie teisių gynimo būdai pasiteisina ne visuomet, nes civilinio proceso tvarka nagrinėjamos bylos nesudaro sąlygų greitai ir efektyviai taikyti teisių gynimo priemones, kas ypatingai svarbu teisių gynimui skaitmeninėje aplinkoje.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Įstatymo projekte, atsižvelgiant į jo tikslus, siūloma:

1. *Siekiant efektyvesnio kompensacinio atlyginimo už kūrinių ir gretutinių teisių objektų atgaminimą (kopijavimą) asmeniniais tikslais ir kūrinių atgaminimą reprografijos būdu dalies paskirstymo ir panaudojimo*, Įstatymo projektu siūloma pakeisti Įstatymo 20, 20¹, 65 straipsnius ir Įstatymo 1 ir 2 priedą.

Atsižvelgiant į Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 2 dalies (b) punkto ir 35 konstatuojamosios dalies nuostatas, Įstatymo projekto 1 straipsnio 1 dalyje siūloma pakeisti Įstatymo 20 straipsnio 4 dalį taip, kad autorių teisių ir gretutinių teisių subjektai turėtų teisę gauti kompensacinį atlyginimą už kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais analoginėje ir skaitmeninėje laikmenose. Toks teisinis reguliavimas sudarys sąlygas visiems autoriams (ne tik audiovizualinių kūrinių ar fonogramose įrašytų kūrinių autoriams) deramai kompensuoti už naudojimąsi jų saugomais kūrinių.

Įstatymo projekto 1 straipsnio 2 dalyje siūloma pakeisti Įstatymo 20 straipsnio 9 dalies nuostatas, pakeičiant 25 procentų Vyriausybės nustatyta tvarka surenkamo kompensacinio atlyginimo paskirstymą: 1) 1/5 dalis minėto kompensacinio atlyginimo būtų skiriama Įstatymo projekto 4 straipsnyje siūlomos teisių gynimo priemonės finansavimui, t. y. naujos LRTK funkcijos vykdymui (taikant privalomus nurodymus interneto prieigos paslaugų teikėjams); 2) 2/5 dalys būtų skiriamos kolektyvinio administravimo organizacijų vykdomoms kūrybinės veiklos ir (ar) šviečiamosioms programoms; 3) 2/5 dalys būtų skiriamos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos programai, administruojamai Lietuvos kultūros tarybos, numatant, kad iš šios dalies bus finansuojamos kitų subjektų (ne kolektyvinio administravimo organizacijų) vykdomos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos priemonės. Toks kompensacinio atlyginimo paskirstymo mechanizmas numatomas atsižvelgiant į dalies kolektyvinio administravimo organizacijų išreikštą poreikį ir jų jau vykdomas analogiškas programas. Tai leistų toliau plėtoti šių organizacijų savireguliaciją, kūrybinių ir švietėjiško pobūdžio iniciatyvų, ypač ilgamečių ir pasiteisusių projektų, vystymą. Lietuvos kultūros tarybos administruojama programa būtų orientuota į kitų subjektų inovatyvias autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos priemones. Ši subjektų ir kompetencijų takoskyra leistų derinti valstybės funkcijas ir kūrėjų interesus, labiau specializuoti veiklos kryptis.

Toks teisinis reglamentavimas modernizuos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą, sudarys palankesnes sąlygas teisėtoms kūrinių prieigos plėtojimui, stipriau ugdytų visuomenės pagarbą intelektinei nuosavybei ir nepakantumą neteisėtam jos naudojimui, nes bus: 1) tikslingiau panaudota surinkto kompensacinio atlyginimo dalis sukuriant efektyvesnę autorių teise saugomo turinio apsaugą jį neteisėtai atgaminant / viešai skelbiant internete, stiprinant autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugą, kūrybiškumo ugdymą ir visuomenės švietimą, šiose veiklose dalyvaujant ne tik kolektyvinio administravimo organizacijoms, bet ir kitiems subjektams; 2) sumažintas Kultūros ministerijos funkcijų, susijusių su politikos įgyvendinimu, skaičius tokiu būdu įgyvendinant Valstybės kontrolės atlikto audito rekomendacijas¹.

Įstatymo projekto 2 straipsnio 1 dalyje siūloma pripažinti netekusia galios Įstatymo 20¹ straipsnio 8 dalį, kurioje numatyta 25 procentus surinkto kompensacinio atlyginimo už kūrinių atgaminimą

¹ Žr. 2017 m. vasario 28 d. valstybinio audito ataskaitos „Kaip Kultūros ministerija formuoja kultūros politiką, organizuoja ir kontroliuoja jos įgyvendinimą“ Nr. VA-P-50-2-3 1.3 rekomendaciją (1.2 išvada).

asmeniniais tikslais reprografijos būdu skirti kūrybinės veiklos programoms ir autorių teisių bei gretutinių teisių apsaugos programoms. Įvertinus kompensacinio atlyginimo už kūrinių atgaminimą asmeniniais tikslais reprografijos būdu surinkimo ir paskirstymo ataskaitų duomenis, akivaizdu, kad surenkamos kompensacinio atlyginimo sumos yra per mažos, kad dalį jų galima būtų skirti programų finansavimui. Įstatymo projekte numatyti pakeitimai sudarys sąlygas padidinti teisių turėtojams (autoriams ir knygų bei periodinių leidinių leidėjams) priklausančias kompensacijas už išleistų kūrinių kopijavimą.

Įstatymo projekto 7 straipsnyje siūloma pakeisti Įstatymo 2 priedo lentelės I dalį ir į sąrašą reprografijos įrenginių, už kuriuos mokamas kompensacinis atlyginimas, įtraukti spausdintuvus ir skenerius, taip pat numatyti kompensacinio atlyginimo už šiuos reprografijos įrenginius tarifus. Šios Įstatymo projekte siūlomos teisinio reguliavimo nuostatos sudarys teises sąlygas patobulinti Direktyvos 2001/29/EB 5 straipsnio 2 dalies (a) punkte numatytų nuostatų įgyvendinimą, atsižvelgti į Direktyvos 2001/29/EB 39 konstatuojamosios dalies rekomendacijas, reglamentuojant skaitmeninį kopijavimą asmeniniais tikslais įvertinti naujus technologijos ir ekonomikos reiškinius, taip užtikrinant teisių turėtojams teisingesnę kompensaciją už kūrinių atgaminimą reprografijos būdu.

Įstatymo projekto 3 straipsnyje pateiktas pasiūlymas pakeisti Įstatymo 65 straipsnio 2 dalies 5 punktą ir Įstatymo projekto 6 straipsnyje pateiktas pasiūlymas pakeisti Įstatymo 1 priedo pavadinimą yra susiję tik su techninio pobūdžio pakeitimais, kuriuos sąlygoja Įstatymo projekte siūlomos naujos Įstatymo 20, 20¹ ir Įstatymo 2 priedo teisinio reguliavimo nuostatos.

2. *Siekiant sudaryti teises sąlygas taikyti autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemones, kurios užkirstų kelią neteisėtam autorių teise saugomo turinio atgaminimui ir viešam paskelbimui internete*, Įstatymo projektu siūloma papildyti Įstatymo 78 straipsnio nuostatas.

Įstatymo projekto 4 straipsnyje siūloma Įstatymo 78 straipsnio „Teisė reikalauti taikyti draudimus ir privalomus nurodymus“ 1 dalyje palikti esamą teisinį reguliavimą, numatantį teisę autorių teisių, gretutinių teisių ir *sui generis* teisių subjektams, jų įgaliotiems asmenims ar kolektyvinio administravimo organizacijoms (be atskiro kolektyviai administruojamų teisių subjektų įgaliojimo) (toliau – teisių subjektai) kreiptis į teismą ir reikalauti uždrausti tarpininkui teikti elektroninių ryšių tinklais paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojasi pažeisdami autorių teises, gretutines teises ar *sui generis* teises.

Įstatymo projekte 78 straipsnio 2 dalimi papildomas esamas teisinis reguliavimas, numatant alternatyvą, kuri leis teisių subjektams, ginant pažeistas teises, pagal įgaliojimą atstovaujamų teisių subjektų teises ar kolektyviai administruojamas teises į kūrinius, ar gretutinių teisių objektus, kreiptis į Lietuvos radijo ir televizijos komisiją (toliau – ir LRTK) su prašymu taikyti privalomus nurodymus interneto prieigos paslaugų teikėjams, teikiantiems paslaugas tretiesiems asmenims, kurie šiomis paslaugomis naudojasi vykdydami veiklą, kuria kūriniai, gretutinių teisių ar *sui generis* teisių objektai (toliau – autorių teise saugomas turinys) neteisėtai viešai paskelbiami viešo naudojimo kompiuterių tinklais (internetu). Toks teisinis reguliavimas leis pasirinkti alternatyvų teisių gynimo būdą ir supaprastinti teisių gynimo priemonių taikymą internete daromiems intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams. Teismo vaidmuo ir toliau išliks esminis šiame procese, nes LRTK privalomus nurodymus tarpininkams galės taikyti tik pagal pateiktą prašymą gavusi Vilniaus apygardos administracinio teismo sankciją.

Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 78 straipsnio 9 dalyje numatytas LRTK prašymų pateikimas ir nagrinėjimas teisme administracinio proceso tvarka. LRTK, įvertinusi teisių subjekto, jo įgalioto asmens ar kolektyvinio administravimo organizacijos pateiktą prašymą, priima sprendimą taikyti privalomus nurodymus, kurį turi sankcionuoti Vilniaus apygardos administracinis teismas. Siūlomas teisinis reguliavimas atitinka Direktyvos 2001/29/EB 8 straipsnio 3 dalies nuostatų reikalavimus ir teikiamas įvertinus Direktyvos 2001/29/EB 59 konstatuojamosios dalies nuostatas, kuriose atkreipiamas dėmesys į skaitmeninėje terpėje naudojamų tarpininkų paslaugų plėtrą, taip pat paaiškinimą, kad tarpininkams taikomų draudimų sąlygas ir aplinkybes turėtų nustatyti valstybių narių nacionalinė teisė. LRTK šiai funkcijai įgyvendinti pasirinkta atsižvelgiant į jai jau suteiktus įgaliojimus panašioje srityje, numatytoje Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 48 straipsnyje.

Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 78 straipsnio 9 dalyje siūlomais numatyti terminais, kurie taikomi prašymų sankcionuoti sprendimą nagrinėjimui ir apskundimui, siekiama užtikrinti operatyvius ir veiksmingas teisių gynimo priemones skaitmeninėje aplinkoje.

Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 78 straipsnio 2 dalyje pateikiamos nuostatos, kurios paaiškina, kokie asmenys bus laikomi interneto prieigos paslaugų teikėjais, kuriems galima bus taikyti šio straipsnio 3 dalyje numatytus privalomus nurodymus. Pabrėžtina, jog privalomi nurodymai bus taikomi visų Lietuvoje veikiančių interneto prieigos paslaugų teikėjų atžvilgiu.

Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 78 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad LRTK, įgyvendindama šio straipsnio 2 dalyje numatytas nuostatas, turės teisę duoti interneto prieigos paslaugų teikėjams privalomus nurodymus panaikinti galimybę pasiekti neteisėtai viešai paskelbtą autorių teise saugomą turinį, blokuojant interneto domeno vardą, identifikuojantį interneto svetainę. Ši dalis taip pat numato, jog pašalinus autorių teise saugomo turinio pažeidimą ir apie tai pranešus Lietuvos radijo ir televizijos komisijai, prieiga prie užblokuoto interneto domeno vardo bus atnaujinta per 5 darbo dienas.

Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 78 straipsnio 4 dalyje numatyta, kad LRTK interneto prieigos paslaugų teikėjams gali taikyti šio straipsnio 3 dalyje numatytus privalomus nurodymus tik nustatę, kad teisių subjektai, jų įgaliojimi asmenys, ar kolektyvinio administravimo organizacijos išnaudojo neteismines priemones, siekiant, kad būtų nutrauktas autorių teises saugomo turinio viešas skelbimas viešojo naudojimo kompiuterių tinkluose (internete). Lietuvos radijo ir televizijos komisija, nustatę, jog teisių subjektai, jų įgaliojimi asmenys ar kolektyvinio administravimo organizacijos neteisminių priemonių neišnaudojo, turi teisę pateikti siūlymus ir rekomendacijas dėl jų taikymo.

Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 78 straipsnio 6 dalis nustato reikalavimus teisių subjektų, jų įgaliojimų asmenų ar kolektyvinio administravimo organizacijų LRTK teikiamiems prašymams, nurodant, kad prašymai turi būti pagrįsti objektyviais duomenimis (faktais). Šios nuostatos turėtų užtikrinti, kad prašymus teikiantys asmenys nepiktnaudžiautų jiems suteiktomis galimybėmis. Šioje dalyje taip pat įtvirtinama prezumpcija, kad prašymuose taikyti privalomus nurodymus interneto prieigos paslaugų teikėjams nurodytas autorių teise saugomas turinys viešojo interneto prieigoje (internetu svetainėje) yra viešai paskelbtas neteisėtai (kol neįrodoma priešingai).

Intelektinės nuosavybės teisių gynimo direktyva 2004/48/EB numato, jog taikant teisių gynimo būdus, literatūros ar meno kūrinių autorius būtų laikomas autoriumi, jeigu neįrodyta kitaip, ir dėl to turėtų teisę pradėti procesą dėl pažeidimo, pakanka, kad jo vardas būtų įprastu būdu nurodytas kūrinyje. Ši nuostata *mutatis mutandis* taikoma ir gretutinių teisių turėtojams jų saugomo objekto atžvilgiu. Kadangi autorių teisės atsiranda sukūrus kūrinį ir jų formali registracija nereikalinga, tikslinga priimti Berno konvencijos 15 straipsnyje nustatytą taisyklę, kurioje nustatyta prezumpcija, kad literatūros ar meno kūrinių autoriumi laikomas asmuo, kurio vardas yra nurodytas kūrinyje. Atitinkamai Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 78 straipsnio 7 dalyje nustatoma, kad Lietuvos radijo ir televizijos komisija gautus prašymus nagrinėja ir sprendimus priima vadovaudamasi minėtomis prezumpcijomis.

Įstatymo projekte numatyta, kad tais atvejais, kai LRTK prašymas Vilniaus apygardos administraciniam teismui išduoti teismo sankciją susijęs su privalomu nurodymu panaikinti interneto prieigą prie neteisėtai viešai paskelbto autorių teise saugomo turinio, turi būti atsižvelgiama į pažeidimo vertinimo kriterijus, numatytus siūlomo Įstatymo 78 straipsnio 7 dalies 1–3 punktuose:

1) vieša interneto prieiga (internetu svetainė) sukurta ir naudojama sisteminiam autorių teise saugomo turinio neteisėtam viešam paskelbimui;

2) viešojo interneto prieigoje (internetu svetainėje) vartotojai tiesiogiai ar netiesiogiai skatinami neteisėtai viešai skelbti autorių teise saugomą turinį, jį atsisiųsti, atgaminti ar kitaip naudoti;

3) viešą interneto prieigą (internetu svetainę) administruojantis asmuo nesiėmė priemonių pagal teisių subjekto, jo įgaliojimo asmens ar kolektyvinio administravimo organizacijos pateiktą prašymą pašalinti neteisėtai viešai paskelbtą autorių teise saugomą turinį.

Įstatymo projekte siūlomo 78 straipsnio 8 dalyje numatoma, kad LRTK, nagrinėdama pateiktus prašymus dėl privalomų nurodymų taikymo interneto prieigos paslaugų teikėjams, turi teisę prašyti

šiuos prašymus pateikusių subjektų pateikti papildomą informaciją, paaiškinimus dėl pareiškime nurodytų aplinkybių. LRTK taip pat turi teisę patikrinti, ar konkretus autorių teisė saugomas turinys yra viešai paskelbtas ar padarytas viešai prieinamu nurodytoje interneto svetainėje, peržiūrėti ir (ar) užfiksuoti apie konkrečią interneto svetainę skleidžiamą informaciją, taip pat atlikti kitus veiksmus, leidžiančius įvertinti nagrinėjamo Įstatymo straipsnio 7 dalyje numatytus kriterijus ir jų reikšmingumą.

Įstatymo projekto 4 straipsnyje siūlomas alternatyvus teisinis reguliavimas atitinka Direktyvos 2004/48/EB 11 straipsnio nuostatas ir 23 konstatuojamosios dalies nuostatas, kuriose numatyta, kad procedūras ir draudimų sąlygas nustato valstybių narių nacionaliniai teisės aktai.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Teikiamo Įstatymo projekto nuostatos nesukels neigiamų pasekmių, nes siūlomi pakeitimai parengti atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisėje numatytas teisinio reguliavimo sąlygas, įvertinus praktikoje kylančias autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos bei gynimo priemonių taikymo problemas ir teismų praktiką. Įstatymo projekte siūlomos naujo teisinio reguliavimo nuostatos iš esmės nekeičia Įstatymo nuostatų, reglamentuojančių kūrinių atgaminimo asmeniniais tikslais, kompensacinio atlyginimo mokėjimo ir teisių gynimo priemonių taikymo sąlygų, dėl kurių praktikoje nekyla problemų. Įstatymo projekte siūlomos nuostatos atitinka Direktyvos 2001/29/EB 9–11 konstatuojamosiose dalyse numatytus teisių apsaugos tikslus bendrojoje skaitmeninėje rinkoje, pagal kuriuos autorių teisių derinimas turi būti grindžiamas aukšto lygio apsauga, autoriai ar atlikėjai turi gauti teisingą atlyginimą, o autorių teisių apsaugos sistema turi būti veiksminga ir griežta.

Manoma, kad Įstatymo projekte siūlomos naujos alternatyvios teisinio reguliavimo nuostatos sudarys sąlygas efektyviai taikyti teisių gynimo priemones, susijusias su galimybėmis blokuoti neteisėtą kūrinių viešą prieigą internete, nes Įstatymo projektą inicijavo ir aktyviai dalyvavo Įstatymo projekto konsultacinės grupės darbe, ne tik intelektinės nuosavybės teisių turėtojų asociacijų atstovai, bet ir asociacijų, vienijančių interneto paslaugų teikėjus, atstovai.

6. Kokią įtaką įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Priimtas įstatymas tiesioginės įtakos kriminogeninei šalies būklei neturės, nes siūlomos teisių gynimo nuostatos nesusijusios su baudžiamosios teisės priemonių taikymu. Tačiau tikėtina, kad naujos teisių gynimo priemonės padės užkirsti kelią autorių teisių pažeidimams internete.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Teisėtas kūrybinės veiklos rezultatų panaudojimas įvairiais būdais ir priemonėmis sudaro sąlygas teisių turėtojams gauti turtinę naudą, kuri užtikrina tolimesnes investicijas į kūrybą ir jos rezultatų sklaidą. Tokiu būdu skatinama ne tik kultūros įvairovė, bet ir kūrybinių industrijų plėtra. Todėl tiek meno kūrėjams (autoriams ir atlikėjams), tiek kūrybinių industrijų (fonogramų ir audiovizualinių kūrinių gamintojams bei leidėjams) labai svarbu, kad jų turimos intelektinės nuosavybės teisės būtų efektyviai įgyvendinamos ir ginamos pačiais efektyviausiais teisių gynimo būdais. Todėl neteisėto kūrinių panaudojimo problema svarbi ne tik meno kūrėjams, bet ir verslo subjektams, ypač verslininkams, plėtojantiems savo komercinę veiklą informacinės visuomenės srityje.

Lietuvos Respublikos Seimo Kultūros komiteto 2017 m. birželio 28 d. posėdyje LKTA pristatytoje apžvalgoje ir Generalinės prokuratūros pavedimu Valstybinės mokesčių inspekcijos atlikto rinkos tyrimo duomenimis piratavimo mastai skaitmeninėje aplinkoje yra grėsmingi². Atsižvelgiant į tai, būtina tobulinti esamą teisinį reguliavimą, siekiant užtikrinti sąžiningas verslo sąlygas šioje srityje.

² Tyrimu nurodoma, kad:

– 13 analizuotų interneto svetainių, teikiančių televizijos programų paketus, lankytojų srautas yra nuo 100 iki 7000 per dieną;
– interneto svetainė, kurios unikalūs lankytojų skaičius – 270 000, 2016 m. IV ketv. deklaravo 29 Eur mokėtiną Lietuvoje PVM;

Projekte siūlomos naujos alternatyvios teisinio reguliavimo nuostatos, susijusios su teisių gynimo priemonių taikymu intelektinės nuosavybės teisių pažeidimams interneto tinkle turės teigiamą poveikį informacinės visuomenės plėtrai, sudarys sąlygas įgyvendinti Europos bendrosios skaitmeninės rinkos strategiją, numatytą Komisijos 2015 m. birželio 6 d. Komunikate Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Ekonomikos ir Socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui Nr. COM (2015) 192 final.

8. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymo projekte siūlomas Įstatymo pakeitimus, reikės parengti Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso pakeitimo ar papildymo nauju straipsniu, numatančiu tarpininkų administracinę atsakomybę už LRTK privalomų nurodymų nevykdymą.

9. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o Įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų. Įstatymo projekte nenumatytos naujos sąvokos ir terminai, kuriuos reikėtų įvertinti Lietuvos Respublikos terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

10. Ar Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo).

11. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, - kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymui įgyvendinti reikės šių įgyvendinamųjų teisės aktų, kuriuos iki įstatymo įsigaliojimo turėtų priimti Vyriausybė ar jos įgaliota institucija – Kultūros ministerija:

- 1) Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 78 straipsnio 2 dalies nuostatomis įgyvendinti – privalomų nurodymų taikymo tarpininkams tvarkos aprašą;
- 2) Įstatymo projekte siūlomo 20 straipsnio 9 dalyje numatytos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos programos aprašą.

Lietuvos radijo ir televizijos komisija iki įstatymo įsigaliojimo turės patvirtinti Prašymui taikyti privalomus nurodymus interneto prieigos paslaugų teikėjams keliamus reikalavimus ir jų nagrinėjimo tvarką.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 78 straipsnio nuostatomis įgyvendinti Lietuvos radijo ir televizijos komisijai kasmet prireiks iki 250 tūkst. eurų. Komisijai papildomai reikės trijų etatų šiai funkcijai įgyvendinti. Lėšos būtų skiriamos trijų specialistų (teisininkų) darbo užmokesčiui, patalpų nuomai, darbo funkcijoms atlikti reikalingo inventoriaus įsigijimui, kitoms išlaidoms, susijusioms su

– populiariausia Lietuvoje interneto svetainė „Linkomanija“ sulaukia iki 102 000 lankytojų per dieną.
– interneto svetainės, dėl kurios veiklos atliekamas ikiteisminis tyrimas, įplaukos 2015–2016 metais buvo 1,3 mln. Eur.

naujos funkcijos vykdymu (komandiruotėms, transportui ir kitoms išlaidoms). Šios veiklos išlaidos bus finansuojamos iš 25 procentų Vyriausybės nustatyta tvarka surenkamo kompensacinio atlyginimo (Įstatymo projekte siūlomo Įstatymo 20 straipsnio 9 dalis).

Įstatymo projekto įgyvendinimui Valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

13. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Rengiant Įstatymo projektą, panaudotos išvados, pateiktos Kultūros ministerijos užsakymu 2016 metais atliktame Autorių teisių ir gretutinių teisių gynimo priemonių taikymo tyrime, kuris viešai paskelbtas Kultūros ministerijos interneto svetainėje www.lrkmlt.lt.

14. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno *Eurovoc* terminus, temas bei sritis

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą: „kūrinių atgaminimas asmeniniais tikslais“, „kompensacinis atlyginimas“, „privalomi nurodymai tarpininkams“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Kultūros ministerija pasiūlė Lietuvos Respublikos Vyriausybei Įstatymo projektą įtraukti į Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. rudens sesijos darbų programą.

Kultūros ministrė
Liana Ruokytė-Jonsson

2018.07.05

